

Stilstaan bij onze vrijheid

Ingetogener dan gepland viert Nederland de bevrijding. Voor KRO Magazine halen Jan Terlouw en Geert Mak herinneringen op aan de meidagen van 1945. Huub Oosterhuis kiest de drie mooiste gedichten van Nationale Dodenherdenking.

Tekst: Bram de Graaf/Carlijn Schepers Beeld: Vincent Mentzel, Robin van Lonkhuijsen/ANP, Martijn Gijsbertsen/HH

HERINNERINGEN

‘Mijn deftige vader huppelde de bevrijders tegemoet’

Oud-politicus en schrijver Jan Terlouw liet velen van ons door zijn boek *Oorlogswinter* kennismaken van de Tweede Wereldoorlog. Nog altijd zet hij zich in voor de vrijheid.

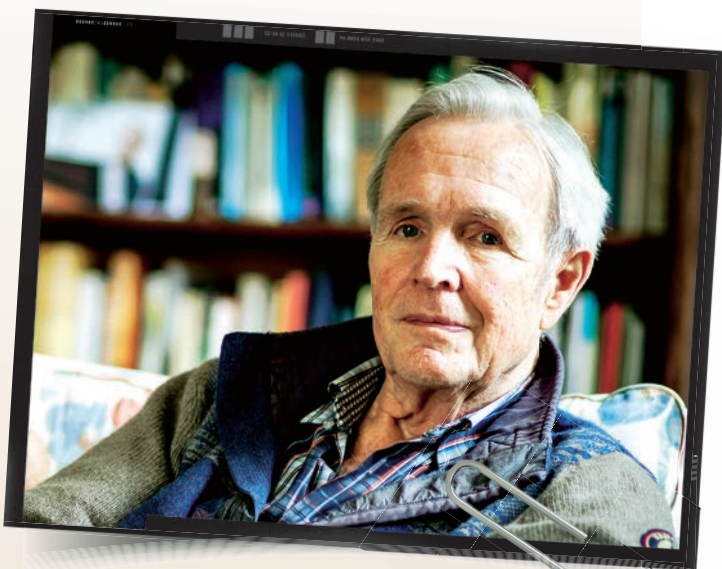

Wie kon zingen zong, wie kon dansen danste, wie kon jubelen jubelde.’

Zo verwoordde Jan Terlouw (88) in *Oorlogswinter* de vreugde tijdens de

bevrijding. Die scene was grotendeels gebaseerd op zijn eigen ervaringen. Op 19 april 1945 zag hij als dertienjarige Canadese tanks zijn woonplaats Wezep inrijden. “Ik stond in de voortuin van de pastorie. Opeens huppelde mijn vader uit huis, de bevrijders tegemoet. Een deftige, altijd schrijdende dominee. Ik had hem nog nooit zien hardlopen, zwemmen kon hij niet. Hij was zo onvoorstelbaar blij dat de tirannieke overheersing voorbij was. Zijn huppelen symboliseerde voor mij heel erg de waarde van de herwonnen vrijheid.”

Om die vrijheid te waarborgen werd Terlouw politicus voor D66. Die partij hecht net als hij aan de idealen van

de Franse Revolutie, zoals de vrijheid van meningsuiting en de ontwikkeling van het individu. Hoewel ‘in ruste’ liet hij de laatste jaren geregeld van zich horen omdat hij vond dat die vrijheden in het geding kwamen. “De vraag van deze tijd is: wat doe je als vrijheid verwordt tot vrijblijvendheid? Vrijheid van meningsuiting leidt vaak tot schelden of racisme.” Vrijheid betekent namelijk niet dat je lekker kunt doen wat je wilt. “Echt vrij ben je alleen als je je geweten kunt en mag volgen. En je niet wordt gedwongen immorele zijpaden in te slaan. De overheid moet garanderen dat haar burgers die vrijheid een

‘Nadenken over 75 jaar vrijheid is nog nooit zo noodzakelijk geweest’

Schrijver/journalist Geert Mak (1946) is een bevrijdingskind. Hij schreef veel over de oorlog en realiseert zich als geen ander hoe belangrijk de 4 meiherdenking en 5 mei viering momenteel zijn.

“Vrijheid is voor mij persoonlijk: kunnen zeggen wat je wilt,” zegt Geert Mak. “Direct na de oorlog ging dat veel dieper. Vrijheid betekende veiligheid, geen honger meer en vrij zijn van zorgen. Daarvoor kwamen er allerlei sociale voorzieningen zoals de AOW. In de jaren 60 kwam daarbij dat mensen zichzelf konden zijn, ongeacht geaardheid, kleur en afkomst. Al die vrijheden zijn nu meer dan ooit in het geding.” De schrijver zit in zijn huis in Friesland. “De coronacrisis is hier goed uit te houden,” zegt hij. “Ik beschouw mezelf als een enorme geluksvogel dat ik tot de generatie behoor die een prachtige periode van welvaart heeft meegemaakt. Dat was hiervoor wel anders.” De ouders en broers en zussen van Mak waren tijdens de Tweede Wereldoorlog door de Japanners geïnterneerd in kampen in Nederlands-Indië.

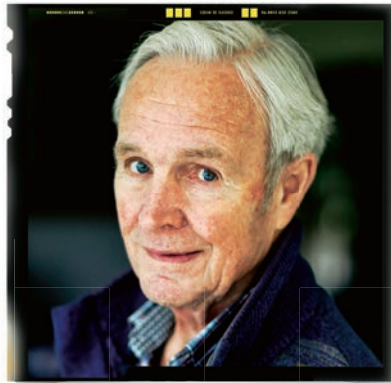
Hij werd verwekt toen zijn ouders elkaar na lange tijd weer zagen. “Ik ben een echt bevrijdingskind en zorgde voor veel blijdschap; ik had een mooie start als mens. Iedereen had flink geleden, maar daarover werd nauwelijks gepraat. Het had mijn broers en zussen sterk gemaakt. Hun houding was na de oorlog: we hebben dit overleefd, dus we kunnen alles aan. Ze hadden ook geen enkel ontzag meer voor anderen en autoriteiten. Ik nam dat over, een handige eigenschap voor een journalist. Alles is ook betrekkelijk na zo’n zware tijd. Ik ben nu uiteraard bezorgd, maar tegelijkertijd denk ik: mijn familie heeft voor hetere vuren gestaan. Nu is het onze beurt.”

goede inhoud kunnen geven. Daarom ben ik naarmate ik ouder werd steeds meer het belang van de politiek en de wet gaan inzien. Het is iets wat ons bindt en de samenleving ordent, en waarmee we op democratische wijze de wet maken. De wet regelt onze vrijheid, daarin zeggen we tegen elkaar: dit doen we wel, dit doen we niet. Op 4 en 5 mei is het goed ons te bezinnen hoe we zijn omgegaan met 75 jaar vrijheid.”

Solidariteit

Elk jaar op 4 mei spreekt Terlouw wel ergens. Opmerkelijk genoeg ziet hij steeds meer jongeren daarbij aanwezig. “Terwijl je zou verwachten dat ze zouden zeggen: ‘Hou nu eens op met dat gezeur.’ Misschien missen ze toch iets.

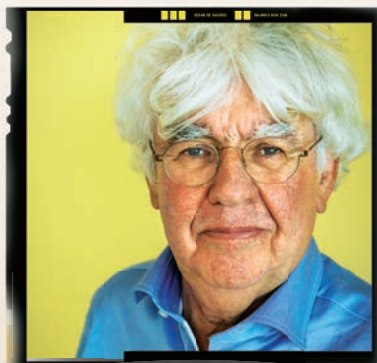

lets van saamhorigheid en dat ze met elkaar iets moeten oplossen. Mooi is dat in deze tijd van nood de solidariteit weer toeneemt. Zoiets gebeurde ook in de oorlog.” Of er dit jaar een toespraak komt, is te betwijfelen. De coronacrisis beperkt onze ‘vrijheid’ momenteel. “Dat is nu noodzakelijk.

In bijzondere tijden vinden mensen het prettig dat er een overheid is en leiderschap. Ik ben er ook blij mee. Ik ben 88, ik moet het virus echt niet krijgen.” Hij waagt zich niet aan de voorspelling hoe covid-19 onze wereld zal veranderen. “Want we hebben zoiets nog nooit meegemaakt. Misschien zijn we het volgend jaar alweer vergeten. Of zeggen we: ‘We gaan vaker thuiswerken, dat is beter voor het milieu.’ Want vergeet niet: het klimaatprobleem is veel ernstiger dan het coronaprobleem.” Ook dat wil Terlouw nog maar eens gezegd hebben.

Voor zijn boeken *In Europa* en recentelijk *Grote verwachtingen* reisde Mak over ons continent en constateerde dat het eind van de Tweede Wereldoorlog overal anders wordt herdacht. “Hier vieren we het vooral als einde van bezetting en vervolging. In veel andere landen vieren ze de overwinning. Onze vrijheid is een gigantische internationale prestatie geweest; die was nodig om de harde, taai vijand Duitsland te verslaan.” Met argusogen ziet hij nu die vrijheid elders in het gedrang komen. “Door het coronavirus worden maatregelen genomen die ten koste gaan van de privacy. Hongarije heeft de persvrijheid beperkt, nota bene een lidstaat van onze Europese Unie! In China is nu een type cameratoezicht waarbij 1984 van George Orwell verbleekt. Dictatoriale

regimes krijgen wellicht de smaak te pakken. Worden deze maatregelen straks wel teruggedraaid?”

Waakzaamheid

Juist daarom is het nu belangrijk om op 4 en 5 mei stil te staan bij onze gevallen en vrijheid. “Waarvoor hebben zij hun leven opgeofferd? Houden we dat overeind? Wat verdedigen we? Ze zijn gestorven voor waarden die momenteel volop worden aangevallen door sommige populistten, zoals de vrijheid om te zijn wie je bent, maar ook de gelijkwaardigheid van ieder mens en ieder mensenleven. Op deze data in mei worden we meer dan ooit opgeroepen tot nieuwe waakzaamheid en alertheid. Want dat is broodnodig.”

